

Nytt frå Faggruppe for allmenntmedisin, UiB

**Kjære kollega
i vestlandsk allmennpraksis!**

Som ledd i Statsbudsjettet for 2015 er det vedtatt å starte arbeidet med å etablere eit kommunalt helse- og omsorgsregister (KHOR), for at ein i framtida skal få meir kunnskap om kvalitet i helse- og omsorgstenesta. Det er sett av 30 mill. kroner i 2015.

Data frå registeret vil blant anna kunne brukast til forskning, og tiltaket er tilrådd som eit ledd i strategien Helse og Omsorg 21. Primærhelsetenesta og allmennpraksis har ikkje hatt sin parallell i sjukehusa sitt Norsk pasientregister (NPR), og mange har etterlyst denne satsinga.

Helseminister Høie meiner at satsinga er naudsynt no for å møte kvalitetsutfordringane framover. Det er naudsynt å kunne sammenlikne mellom kommuner for å forbetre kvaliteten. Eit helse- og omsorgsregister av god kvalitet er essensielt for å få dette til, seier han.

Ei rekke fagfolk i mange organisasjonar er no i gong med å planlegge registeret. Lover og forskrifter må endrast, variabelsett utviklast og ikkje minst på dei teknologiske føresetnadane vere til stades. Ingen ser for seg at eit slikt register kan basere seg på enkelvis samtykke og at legar og andre behandlarar skal svare på skjema. Det må vere automatiserte datainnsamlingar tilpassa journalsystema, slik at data vart sendt mest mogeleg ferdige.

Her ligg òg utfordringane. Har vi gode nok journalsystem, klassifikasjonssystem og kategoriseringar av verksemda vår til at data kan bli meningsfulle og gi oss nyttig kunnskap til læring og korreksjon? Det gjenstår å sjå, men må leggast stor vekt på framover. Vi er ikkje tent med datainnsamling for datainnsamlinga sin eigen del. Skal vi seie noko om kvaliteten, må det vere basert på kvalitetsdata.

Steinar Hunskaar
steinar.hunskar@igs.uib.no

**Edvin Schei får stor
undervisningspris**

Olav Thon Stiftelsen utdeler i år for første gang faglige priser og støtte til undervisnings-relatert forskning. Dette er tildelingar for fremragende, forskningsbasert undervisning på universitets- og høyskolenivå.

Nasjonale priser for fremragende undervisning tildeles Professor Anders Malthé-Sørensen, UiO, og professor Edvin Schei, UiB. Hver tildeles en pris på NOK 500 000.

Edvin Schei har vært en pioner i å introdusere praksis og profesjonsutøvelse tidlig og som en integrert del av medisinstudiet ved UiB. Han har bidratt til utviklingen av et førstesemesterkurs i «Pasientkontakt» og til utviklingen av en ny mentorordning med profesjons-grupper hvor yngre studenter veiledes gjennom hele studietiden av eldre, mer erfarne studenter.

Ph.d.: Urinlekkasje hos kvinner

David Jahanlu disputerte 16.12 2014 for ph.d.-graden ved UiB med avhandlingen: "The Hordaland women's cohort, a longitudinal study on urinary incontinence in middle-aged women". Urininkontinens (ufrivillig urinlekkasje) er et utbredt problem blant kvinner, og målet med avhandlingen var å finne svar på viktige spørsmål som start, utvikling og spontan helbredelse av tilstanden. Doktoranden har studert mer enn 2000 kvinner fra Hordaland, som siden 1997 har

svart på et spørreskjema omtrent hvert annet år. Kvinnene var i alderen 41-52 år.

Studien viste at forekomsten av urininkontinens økte med økende alder, fra 41-42 år og opp til alderen 51- 52 år. Ved denne alderen begynte forekomsten gradvis å synke. De fleste hadde lav alvorlighetsgrad. En tredel av kvinnene utviklet varige plager med liten tendens til forandring av både type og alvorlighetsgrad gjennom årenes løp.

David Jahanlu (f. 1963) er utdannet lege fra Universitetet i Shiraz (Iran), og har mastergrad i samfunnshelse ved UiO. Professor Steinar Hunskaar har vært veileder.

Ph.d.: Uforklarte helseplager

Aase Aamland disputerte 16. januar 2015 for ph.d.-graden ved UiB med avhandlingen "Medisinsk uforklarte plager og symptomer (MUPS) og sykefravær. Allmennelegens rolle". MUPS betegner helseplager med symptomer uten objektive funn, slik som fibromyalgi, kronisk utmattelsessyndrom og irritabel tarmsyndrom. Sykefravær i Norge og andre land er ofte forårsaket av uforklarte helseplager.

Doktorgradsarbeidet viser at pasienter med MUPS utgjør en av de vanligste pasientgruppene i allmennpraksis, og at fastlegene har en nøkkelrolle i utredning og oppfølging av disse pasientene. Fastlegene tilbyr ofte støttesamtaler, og forskriver forholdsvis lite medisiner. I fremtiden bør uforklarte helseplager løftes ytterligere frem i legers grunnutdanning og allmennelegers videre- og etterutdanning.

Aase Aamland (f. 1976) er fra Lillesand og cand.med. fra UiB i 2002. Hun er fastlege ved Vennesla legesenter og spesialist i allmenntmedisin. Veiledere har vært Erik L. Werner og Kirsti Malterud.

**Viktige nasjonale verv til Guri
Rørtveit**

Som en del av oppfølgingen av HelseOmsorg21, har regjeringen oppnevnt et råd på 27 personer for oppfølging av HelseOmsorg21-strategien. Professor/forskningsleder Guri Rørtveit (UiB/Uni Research Helse) er en av medlemmene.

Rørtveit er også oppnevnt som medlem av programstyret i Forskningsrådets store forskningsprogram "Gode og effektive helse-, omsorgs- og velferdstjenester" som skal vare i 10 år framover.

Ny bok: LYTT!

Professor i allmenntmedisin, Edvin Schei utga i november 2014 boken Lytt! - Om legerolle og kommunikasjon. Boken skal være en innføring i legerolle og kommunikasjonskunnskap. Den er skrevet for medisinstudenter og leger som ønsker å utvikle seg i sin profesjon. Boken har mange eksempler fra legevakt og fastlegekontor, og gir innblikk i forskning og faglitteratur som kan hjelpe leseren til å reflektere og utvikle trygghet i faget. Boken gir en innføring i ferdigheter som alle behandlere har nytte av. I egne kapitler får leseren hjelp til å mestre de vanskeligste konsultasjonene, med tunge budskap, psykisk lidelse, kulturforskjeller, seksualitet, medikamentmisbruk, feil og konflikter, kronisk sykdom, risiko og engstelse.

Nytt frå Faggruppe for allmenntmedisin, UiB

**Kjære kollega
i vestlandsk allmenntpraksis!**

Regjeringa og arbeidsministeren er stadig på offensiven når det gjeld tiltak for å få ned sjukefråværet og hindre utstøying frå arbeidslivet. Nav skal visstnok ha meir enn 50 ulike tiltak for å få folk tilbake i arbeid, eller sikre at dei ikkje fell utanfor. Fastlegane føler seg ofte som skyteskive for utviklinga, enten det gjeld terskelen for å sjukmelde, for lite bruk av gradert sjukmelding eller uføretrygding av unge. Vi merkar mykje meir tidsbruk knytt til legeerklæringar, dialogmøter og kontakt med Nav. Mange av oss tvilar vel på effekten av nokre av tiltaka. Andre fastlegar vil helst sleppe heile sjukmeldingsordninga eller går inn for mykje lenger eigenmeldingsperiodar enn no.

Politikarane kan vedta dei tiltaka dei vil, enten dei verkar eller ikkje, eller er utprøvde eller ikkje. Desto meir gledeleg er det at regjeringa no vil ha effekt-evaluert eit Nav-tiltak *før* det eventuelt vert sett ut i livet. Det gjeld effekten av at ein annan lege enn fastlegen skal undersøke pasienten og vurdere sjukmeldingsgrunnlaget innan seks månaders sjukmelding. Ei gruppe forskarar frå Uni Research, der også Allmenntmedisinsk forskningsenhet inngår, skal gjennomføre prosjektet (omtalt annan stad i spalta).

Det er kjekt at lokale forskarar har fått oppdraget og at det skal gjerast i våre distrikt. Det er svært interessant at det denne gongar er allmenntlegar som skal utføre den medisinske vurderinga, og det skal rekrutterast ei rekke spesialistar i allmenntmedisin i deltidsstillingar, i praksis vil dette i stor grad måtte vere fastlegar.

Fastlegar bør både vurdere å søke stillingane og å vere positive til prosjektet. Ikkje berre medisinsk behandling, men også sjukmelding og andre trygdeordningar bør utsettast for randomiserte forsøk før dei vert tatt i allmennt bruk.

Steinar Hunskaar
steinar.hunskar@uib.no

Ph.d.: Fødselsomsorg hos lesbiske par

Bente Dahl disputerte 20.3 2015 for ph.d.-graden med avhandlingen: «Queer challenges in maternity care. A qualitative study about lesbian couples' experiences».

Flere lesbiske par velger å få barn. Da moderskapet er sterkt knyttet til heteroseksualitet, kan møtene med helsepersonell i fødselsomsorgen bli utfordrende for disse kvinnene. Avhandlingen har studier om jordmødres erfaringer med lesbiske par, medmødres erfaringer med fødselsomsorgen og lesbiske kvinners erfaring med helsepersonell på fødeavdelingen. Avhandlingen konkludere med at kunnskap om seksualitet og seksuell orientering bør inkluderes i fødselsomsorgen, spesielt i utdanning av jordmødre.

Bente Dahl (f.1955) er jordmor og førstelektor ved Høgskolen i Buskerud og Vestfold. Professor Kirsti Malterud har vært hovedveileder.

Raskere tilbake i jobb etter ny vurdering?

Et nytt prosjekt skal undersøke om langtidssykmeldte kan komme raskere tilbake i jobb etter ny medisinsk vurdering fra spesialist i allmenntmedisin og om slik vurdering er mer

effektiv enn vanlig oppfølging hos fastlegen. Uni Research Helse og Uni Research Rokkansenteret samarbeider om prosjektet, som utføres på oppdrag fra Arbeids- og sosialdepartementet. Allmenntmedisinsk forskningsenhet (AFE) er involvert i prosjektet.

Personer i Hordaland som har vært sykmeldt i mer enn et halvt år, vil bli trukket ut til å delta. I en randomisert kontrollert studie med 1900 pasienter i hver gruppe, vil intervensjonsgruppen få ny medisinsk vurdering, mot vanlig oppfølging hos kontrollgruppen. Man skal se om intervensjonen fører til reduksjon i antall personer som mottar sykepenger etter 1 måned. Nav skal ansette 15 spesialister i allmenntmedisin i 20% stillinger, som skal utføre den nye medisinske vurderingen. Forskerne skal også intervju fastleger og pasienter som har deltatt.

Ph.d.: Depresjon hos sykehjemspasienter

Kristina Riis Iden disputerte 29.4 2015 for ph.d.-graden ved UiB med avhandlingen: "Depresjon i sykehjem. Underdiagnostikk og overbehandling."

Avhandlingen viser at depresjon er utbredt blant pasienter i sykehjem, mens sykehjemsleger sjeldent utfører systematisk diagnostikk. Tester ble knapt brukt. Når halvparten av pasientene får antidepressiva selv om effekten er usikker. Pasienter ønsker å samtale med sykepleierne, som de opplever har det for travelt.

I en intervjustudie fortalte pasientene om tap av helse og funksjon og dårlig pleie som viktige årsaker til tristhet. Ensomhet og lite tid for samtale med personalet var andre grunner til tristhet. Sentrale mestringsstrategier for å unngå tristhet handlet om å akseptere funksjonstap, om familiens betydning og om religion.

Kristina Riis Iden (f. 1962) har legeutdanning fra UiB i 1989, er spesialist i allmenntmedisin og fastlege i Stavanger. Veiledere har vært professor Sabine Ruths, professor Knut Engedal og første-amanuensis Stefán Hjörleifsson.

Artikkelpris til Nklm

Prisen for Årets oversiktsartikkel 2014 i Tidsskrift for Den norske legeforening gikk til Knut Steen ved Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin (Nklm) for artikkelen «Bør traumatiske hudsår lukkes innen åtte timer?» Her har Steen gjort et dybdykk i gamle studier, og konkluderer med at ingen kliniske studier støtter budskapet om den tidsbegrensede fristen for sårlukking.

Helt siden slutten av 1800-tallet har man ansett at syng av sår bør skje innen 6-8 timer fra skadetidspunktet for å unngå økt infeksjonsrisiko. Siden har denne forestillingen levd videre, og NEL, Legevaktåndboken og læreboken i Allmenntmedisin opererer alle med 6-8 timers intervaller. Neste steg må være å foreta gode randomiserte og kontrollerte studier, sier Steen.

Pris for tredje beste oversiktsartikkel gikk også til Nklm. Forsker Guttorm Raknes og Hilde Fjeld i RELIS har skrevet artikkelen «Er det virkelig farlig å kombinere metronidazol og alkohol?» Etter å ha studert eksisterende litteratur på området, konkluderer Raknes og Fjeld med at ingen nyere forskning kan påvise en klinisk relevant interaksjon mellom etanol og metronidazol, et legemiddel som brukes til behandling av infeksjoner.

Nytt frå Faggruppe for allmenntmedisin, UiB

Kjære kollega i vestlandsk allmenntpraksis!

Kurstimar i hundretal er naudsynt både for å oppnå og å vedlikehalde spesialisttittel i allmenntmedisin. Til saman vert titusenvis av kurstimar årleg opptent på tradisjonelle «internatkurs» ved dei finaste hotell. Legeforeninga har lenge forsøkt å redusere kostnadane, både av omsyn til utdanningsfonda sin økonomi og for den enkelte allmenntlege. I tillegg har mange kurs vore prega av traust og gamaldags pedagogikk, med tvilsamt og lite dokumentert læringsutbytte. Eitt svar på desse utfordringane er e-læringskurs.

Vi ser ei stor satsing på slike, både frå legeforeninga, private aktørar, Helsedirektoratet og andre si side. Enten som fullverdig erstatning for tradisjonelle kurs, som tillegg til, eller som teoretiske forkurs før ein møtes til meir aktive læringsformer der deltakarane har førebudd seg, kanskje også måtta ta formelle kursprøver på førehand.

Ulike blandingsformer skal no nyttast i grunnkurser i allmenntmedisin, det er allereie tatt i bruk i det obligatoriske kurset i akuttmedisin, og Senter for kvalitet i legekontor (SKIL) vil også bruke e-læring som eit sentralt verkemiddel i kvalitetsarbeidet sitt.

Ved Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin har vi siste året systematisk bygt opp kompetanse på utvikling av e-læringskurs, både innhaldsmessig og teknisk. Vi har samarbeid med både Legeforeninga og SKIL om utvikling av nye kurs. Vi har nyleg fått eit stort oppdrag frå Helsedirektoratet om å lage kursa som alle legar og medarbeidarar ved legevaktene skal ha etter den nye akuttmedisinforskrifta, i alt mange tusen personar. Da blir e-læring heilt sentralt for å kunne rå med behovet. Utfordringa blir å lage kurs med høgt og varig læringsutbytte, ikkje berre skrive kursbevis for gjennomført kurs og bestått kursprøve.

Steinar Hunskaar
steinar.hunskar@uib.no

Studentforskning: GU i allmenntpraksis

De siste semestere har Faggruppe for allmenntmedisin hatt eit nytt undervisningselement i

allmenntmedisinsinterimen i legestudiet. Studenten har fått en grunnleggende innføring i allmenntmedisinsk forskning, og som ledd i dette henter studentene inn ulike data i løpet av utplasseringen i siste studieår.

Våren 2015 var temaet gynekologisk undersøkelse (GU) på fastlegekontoret. Det ble samlet inn spørreskjemaer fra 152 fastleger, en svarprosent på 75. Undersøkelsen tyder på en betydelig variasjon i utføringen av GU blant fastleger.

30% av fastlegene oppgir at de bruker sivil bekledning når de utfører gynekologisk undersøkelse, mens 8% oppgir at de oftest eller alltid har medarbeider tilstede i forbindelse med GU. 8% av de kvinnelige og 34% av de mannlige fastlegene gjør sjelden eller aldri bimanuell palpasjon når kvinnen kun kommer for cervixcytologi. 24% av fastlegene i bypraksis og 10% av fastlegene i distriktspraksis setter ikke spiral hos sine pasienter.

35% av fastlegene oppgir at når en kvinne kommer til dem for gynekologiske plager, så dropper de alltid eller oftest gynekologisk undersøkelse hvis kvinnen ber om henvisning til gynekolog.

Resultatene av studentundersøkelsen blir brukt i undervisningen, og de fleste av studentundersøkelsene forsøkes publisert.

Nye AFU-stipend

Allmenntmedisinsk forskningsutvalg har tildelt nye stipend, fire av dei knytt til Bergen:

Thomas Omdal, Fusa, 3 mnd om prevensjonsbruk hos kvinner i siste del av den fertile perioden.

Stein Nilsen, Askøy, 3 mnd om fastlegers opplevelse av å avvise pasienters ønsker og krav.

Katarzyna Teresa Debicka, Bø i Telemark, 3 mnd om hvordan pasienter opplever å møte fastleger med etiske reservasjoner.

Aksel Tveråmo, Bergen, 2 mnd om sosial ulikhet i helse.

Pris til Grethe Fosse

Kommuneoverlege i Radøy kommune og legevaktsjef ved Nordhordland interkommunale legevakt, Grethe Fosse, ble i september hedret med Anders Forsdahls pris.

Prisen er på kr. 20.000 og deles til ut en person som over år har utrettet en markant innsats for helsetjenesten i distrikts-Norge. Fosse kan få de fleste interessert i det meste - uredde og entusiastisk. Rekkene av vellykkede utviklingsprosjekt, antallet veiledningskandidater og andre i hennes store nettverk er imponerende.

Det er Nasjonalt senter for distriktsmedisin som utpeker prisvinnere, og prisen ble delt ut under årsmøtemiddagen til Norsk samfunnsmedisinsk forening.

Stipend fra AMFF

Allmenntmedisinsk forskningsfond (AMFF) hadde tildelingsmøte i november. Det forelå søknader på 13 millioner kroner. Styret hadde 6,8 millioner kroner å fordele. To søkere fra vårt miljø ble tildelt midler for 2016:

Kristian Jansen, fastlege i Samnanger/ Allmenntmedisinsk forskningsenhet Bergen: Livets slutt i sykehjem – legers utfordringer, forskrivninger og tiltak. 50% stilling.

Ingrid Keilegavlen Rebnord, fastlege i Fjell/Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin: Bruk av diagnostisk utstyr på norske legevakter. 80% stilling.

Ph.d.: Hoftebrudd og legemidler

Marit Stordal Bakken disputerte 11. september 2015 for ph.d.-graden ved UiB med avhandlingen: «Potentially inappropriate drug use and hip fractures among older people». Funnene i doktorgradsarbeidet viser at uhensiktsmessig forskrivning til eldre er utbredt, og ofte involverer legemidler som virker på nervesystemet, slik som antidepressiva, beroligende midler og sovemedisin. Videre viser arbeidet at det er sammenheng mellom bruk av disse medisinene og forekomst av hoftebrudd, og at anbefalte legemidler ikke ser ut til å være tryggere enn tradisjonelle alternativer.

Marit Stordal Bakken (f.1976) er lege fra UiB i 2003. Hun har vært sykehjemslege i Bergen, og er nå i spesialisering i indremedisin og geriatri. Doktorgradsarbeidet utgår fra Forskningsgruppen for allmenntmedisin, med Sabine Ruths som hovedveileder.